

Van Haver Tot Gort

Uitgave van het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde

Secretariaat : Postbus 3036, 3101 EB Schiedam

Gironummer : 36 102 63, Landpoortstraat 9, Ravenstein

Redaktiesadres : Redaktie van Van Haver tot Gort

p/a : Postbus 3036, 3101 EB Schiedam

Brr...Brr... Wat een winter!! Zeg dat wel.

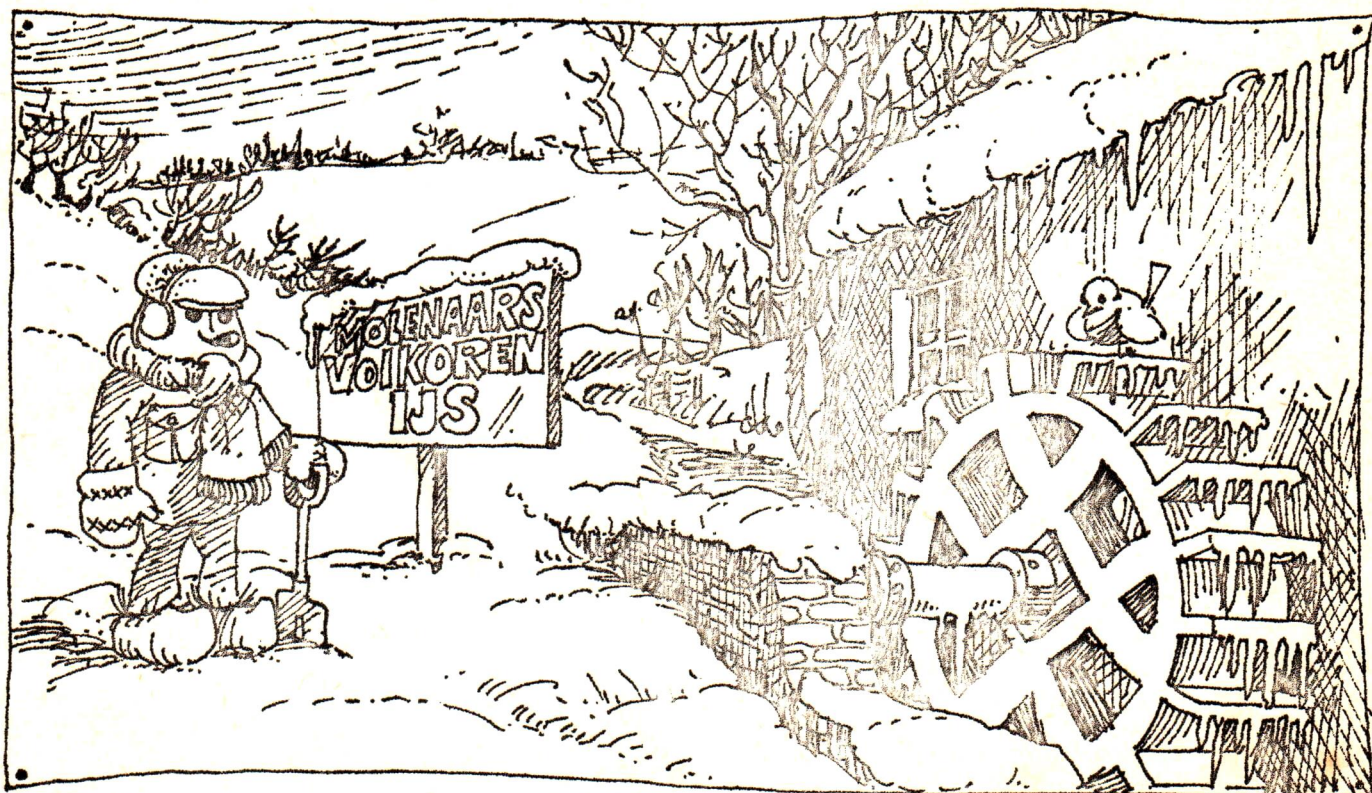
Na jaren, waarin we geen echte winter meer hebben gehad en het er meer op leek of de herfst lang uitliep en meteen in de lente overging, hebben we nu een periode gekend waarin allerlei ouderwetse winterverhalen ineens weer werkelijkheid werden.

Kerststollen waren maar net op, de nieuwjaarswensen nog niet uitgesproken, of we moesten ons op onze water- of windmolen in die barre wintersferen toch maar zien te redden. Vorstverlet is er niet bij in onze branche!

Toch bleken de meeste molenaars met wat improvisatie en wat extra opletendheid het maalbedrijf nog wel gaande te kunnen houden.

We vernemen één bericht over het s'nachts vastvriezen van het rad van "De Volmolen" te Epen (Limburg). Maar ook dat bleek met wat ijsbreken weer op te lossen.

Op de volgende pagina's geven de molenaars van een ons welbekende windmolen, een impressie van het malen tijdens de winterse omstandigheden.

EEN MOLENAARS/RECEPTENFOLDER
 VOOR DE THUISBAKKENDE MEDEMEMENS
 DIE OP DE MOLEN ONZE PRODUCTEN
 KOOPT.....DIE KOMT ER ALS U MEEWERKT!

Vorig jaar, een beetje dicht tegen de Nationale Molendag aan, zijn we uit de slof geschoten met de aanmaak van folders over de molens van onze deelnemers. Die dingen waren gratis te bestellen.

Nu willen we weer wat : een receptenfolder. Een flink vouwblad in de vorm van een boekje (zeg : twaalf paginatjes van 20 bij 10 centimeter) waarin we duidelijk recepten gaan afdrukken voor het maken van brood, van koek, van pannenkoeken enzovoorts. Allemaal met als hoofdbestanddeel een produkt van onze molen. Het lijkt ons beslist de moeite waard wanneer zoveel mogelijk molenaars op de aanstaande molendag (12 mei) die receptenboekjes aan hun klanten kunnen uitreiken. Alleen.....dit keer mag de penningmeester er niet voor op draaien. Het geld zal voor een deel van Uw eigen rug moeten komen. En - ten tweede - ook de recepten zult U zelf moeten aanleveren.

Luister.

U hebt allemaal Uw vaste klantjes - dames en heren met meestentijds hun eigen bijzondere recepten voor brood en cake en koek. Als U die vaste klanten aanspreekt en hun vertelt dat U een klein receptengidsje wilt uitgeven en dat U om die reden graag ook hún recept zou willen hebben, dan doen die mensen vermoedelijk meteen mee. U verzamelt de recepten en stuurt ze vóór 28 februari naar Postbus 3086 in Schiedam. Zet in de linkerbovenhoek van de envelop : Recepten!

Uit die ingestuurde recepten (alles mag, van krentenbol tot pizza en van Appelflap tot Boerenmik) kiezen we de beste en die komen in het gidsje.

Dat receptenboekje wordt uniform uitgevoerd voor alle molenaars die meedoen.

Alleen de voorkant wordt voor elke deelnemer verlucht met een afbeelding van zijn eigen molen en met de naam van de eigen molen. De folder moet worden besteld in aantallen van vijfhonderd.

En dit projekt komt uitsluitend van de grond als er minimaal tien molenaars meedoen. Per vijfhonderd exemplaren komen deze receptenfolders op ca. f.150,- exclusief b.t.w. en verzendkosten. Daarmee hebt U dan de pure drukkosten betaald, want de kas van het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde is goed voor de kosten van ontwerp en lay-out.

U weet het dus : 28 februari sluit de termijn voor bestelling en toezending van recepten.

Vóór 28 februari hebt U derhalve naar Postbus 3086 in Schiedam gestuurd :

- A) Uw bestelling, B) de recepten die U onder Uw eigen klanten hebt vergaard
- C) de correcte naam van Uw molen en een prima zwart-wit plaatje van Uw molen
- D) de lijst met de produkten die U in Uw molen verkoopt, E) waar nodig een korte aanduiding waar mensen Uw molen kunnen vinden.

Wij horen van U.

HET WAS WEER EENS WINTER!

En we hebben het gemerkt ook! Sneeuw, ijzel, strenge vorst, noem maar op. Maar je bent molenaar, dus wordt er doorgemalen (goed ingepakt en veel trappen lopen om warm te blijven.) 's Morgens begonnen we met het sneeuwvrij maken van de deur om de molen binnen te kunnen. Eenmaal zover dat de balie betreden kon worden (een vastgevroren deur moest eerst nog open) konden we over een laag ijs vermengt met sneeuw de roe bereiken. Voor het mogelijk was de zeilen voor te leggen, moesten eerst de heklatten met een stuk hout van ijs ontdaan worden om de roe in te kunnen klimmen. Was dat gebeurt ($\pm$ half uur per eind) dan konden de zeilen achter de klampen vandaan gehaald worden. Dit was een gevaarlijk werk, want grote plakken ijzel kwamen met grote snelheid naar beneden zetten.

De zeilen zelf konden we iedere keer aardig droog houden, zodat deze steeds tamelijk soepel bleven. En zo stond de molen dan na 2 uur zwoegen in het zeil en konden we gaan malen. De dagen dat het weer wat begon te kwakkelen was het helemaal oppassen met de sneeuw/regen/ijzel.

Op een zaterdag stonden we zonder zeil te malen en begon het te ijzelen. Het kon wat ons betreft geen kwaad en we maalden rustig verder. De balie was al gauw een ijsbaan en beneden zagen we de auto's alle kanten op glijden, behalve de kant die ze op moesten.

Toen we de molen 's middags stil zetten bleek zich een prachtige laag ijs gevormd te hebben op alles wat maar wind had gevangen. De zoomlatten waren dikker van hun normale breedte en op de fokken zat een laag van 3 tot 4 cm. In het weekend was daar in de overhek stand nog eens een laagje overheen gekomen.

Toen het uiteindelijk ging dooien, waren we genoodzaakt het wiekenkruis boven het water te kruien i.v.m. de afkomende lappen ijs, aangezien aan de andere zijde verkeer onder de molen door gaat. De balie ijsvrij maken was ook nog een werk apart, maar gelukkig zijn vrijwilligers ook niet zo moeilijk en was dat met een paar man ook in een paar uur gebeurt.

Al met al hebben we weinig oponthoud ondervonden van de bevroren en beijzede toestand van de molen en hebben we alle dagen dat er wind was kunnen malen, al was het dan wel eens met koude vingers en tenen. Maar na het bekende trappen lopen (en dat moet al gauw op de Vrijheid) kwam je wel weer op temperatuur.

de molenaars van "De Vrijheid".

OVER TARWE EN ROGGE GESPROKEN.

Het heeft ons wel wat verbaasd, dat maar één deelnemer geïnteresseerd bleek in de publicatie van TNO (over de bakkwaliteit van inlandse tarwerassen), die wij in de vorige van Haver tot Gort aanprezen.

Wanneer U met inlandse tarwe werkt, en er zijn vrij veel deelnemers die dat doen, moet U toch wel wat van rassen afweten. Maar er zijn wel andere manieren om er achter te komen welke tarwe U het beste kunt nemen, en misschien weet U die. Dat horen wij dan altijd graag. Om aan een goede bakkwaliteit te komen, is een toevoeging van hoogwaardige Amerikaanse tarwe wel noodzakelijk.

Over het algemeen levert de Trigo-graanhandel nu een Frans/Duitse melange die het zonder toevoeging van Spring-tarwe o.i.d. kan stellen. Mocht U ondanks een goede uitmaling toch klachten krijgen over een te laag volume, kunt U het proberen met een percentage Spring van 10-20%. Minder, bijv. 5 % haalt, blijktens proeven die we hebben laten nemen, niets uit. Overigens is er een toenemend aantal consumenten, dat een hoog bruinbrood niet wil. Een bruinbrood dat net zo hoog is als het witbrood, wordt daardoor volgens sommigen minder lekker.

Over witbrood gesproken - binnen het - Echte Bakkersgilde wil men straks ook bloem betrekken van de ambachtelijke molenaars. Hier en daar wordt het Echte Bakkers "wit van de molen" al met goed gevolg verkocht (in de Achterhoek bijv.). Ook hier moeten we zuiver werken, het milieu en de gezonde voeding respecteren. Het "wit-van-de-molen" is dan ook niet witter dan de bloem (dus niet gebleekt), zelfs wat extra grauw gehouden om het duidelijk van de bekende fabrieksmerkbroden" e.d. te laten verschillen. Om aan de vraag van beroepsbakkers en amateurbakkers tegemoet te komen, zien we al deelnemers bezig builen in orde te maken en hun stenen voor de buil geschikt te maken. Het maken van bloem stelt hoge eisen aan de steen en de molenaar.

Waar hier en daar ook wel muziek in zit, dat is rogge. Een blauwe steen leent zich erg goed voor het breken van rogge. Een mooi aantal kerven en vierkant gescherpt. Roggemeel en roggebloem bieden ook allerlei mogelijkheden - rogge is smakelijk. Vooral de particuliere verkoop is gediend met een aantal variaties. Volkorenmeel, bloem, roggebloem, gerstebloem, havermeel (4 koren-brood), boekweit (pannekoeken!). Recepten kunt U ondermeer vinden in het boekje : Zeven granen, geschreven door U. Rensenbrink, Uitg. Vrij geestesleven, Zeist (Jonasboek) *.

Onze voorzitter, de heer Jochijms uit Groesbeek, geeft de raad buitenlandse (bijv. Canadese) rogge te mengen ($\frac{1}{2}$ - $\frac{1}{2}$) met inlandse, die in de regel smakelijker is.

Overigens is ons opgevallen, dat in het Noorden bij een aantal molenaars een misvatting is gegroeid t.a.v. blauwe stenen. Er wordt daar namelijk nogal eens de stelling verkondigd, dat je met blauwe stenen geen tarwe kunt malen?! Natuurlijk is dat onzin. Hoe komt men daarbij? Misschien als volgt :

De tarvemaalderij op windmolens heeft daar al een hele tijd niet veel meer te betekenen. Pas de laatste jaren komt daar wat verbetering in. Men maalde veevoer met kunststenen, en een beetje tarwe. En rogge breken, dat deed men met een blauwe steen, die daar in het verleden speciaal voor klaar gemaakt was; met veel kerven en vierkant gescherpt. En met zo'n steen is inderdaad niet te malen!

Maar, pakt men nu zijn billen en slaat daarmee het breekscherpsel eraf (zand malen wordt ook wel eens gedaan) en legt een mooi tarvescherpsel erop - dan kent men de steen niet weer.

2e oproep gezamenlijke graaninkoop;

Vóór eind februari reageren!

In ons vorige nummer (pag.7) deelden wij U een en ander mede over de plannen om (eventueel) te komen tot een gezamenlijke inkoop van tarwe. Er kwamen te weinig reacties binnen om mee te kunnen werken.

Daarom : heeft U interesse, even met spoed een briefkaartje aan onze postbus met opgave van de verwerkte hoeveelheid tarwe per week. Geheel ter oriëntatie (vrijblijvend).

R. Wassens,

Werkgroep Kwaliteitscontrole en voorlichting graan-aankoop.

* noot van de redactie.

Het zal U zijn opgevallen dat wij elders in dit nummer aandacht besteden aan een door ons Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde zelf uit te geven receptenfoldertje. Uiteraard verwachten wij dat de recepten die we van U hopen te ontvangen, authentieke, door Uw klanten zelf aan U opgegeven recepturen bevatten!

TE HOOI EN TE GRAS.

(korte ambachtelijke korenmolenaarswetenswaardigheden)

t.H.& t.Gr.(1). Korenmolenaar koopt tweede windmolen!

Wij vernamen dat deelnemer-meester-molenaar E.Pot die samen met zijn zoons zijn molen "De Zwaluw" te Nieuwe Pekela, dagelijks in bedrijf heeft - gemengd bedrijf : zowel consumptiemeel als veevoeder - enige tijd geleden een tweede molen heeft aangekocht.

Het gaat om de kort na de 2e wereldoorlog buiten-bedrijf gestelde grondzeiler te Kropswolde (Gr.) die thans in zwaar vervallen toestand verkeert.

Het is de bedoeling van de heer Pot om, zodra restauratie van de molen is voltooid, daar zelf het consumptiegemaal te gaan doen, zodat het veevoedermaalbedrijf door zijn zoons op molen "De Zwaluw" in Nieuwe Pekela kan worden uitgeoefend.

Toch een teken, dat er weer een opgaande lijn in ons ambacht zit, dachten wij.

We wensen collega Pot van harte veel succes toe voor de toekomst!

HET ZIJN STERKE BENEN DIE DE WEELEN KUNNEN DRAGEN.

Die spreuk is zeker ook een beetje van toepassing op in het vak vergrijsde molenaars, die plots worden geconfronteerd met een ontwikkeling waarbij doodgewone mensen van vlees en bloed naar hun molen komen stappen om meel, om bloem, om gries en om zemen.

Ze vinden het maar gek hoor, die molenaars. En ze vergeten een beetje de mond - die ze van verbazing laten openhangen - te sluiten en aan het afwegen te gaan.

Kijk - je moet weten te waarderen dat een klandizie je in de schoot geworpen wordt. Het is misschien allemaal verbazingwekkend, maar ondertussen wel een FEIT dat mannen en vrouwen thuis brood en koek en weet ik veel willen bakken van echte molenaarsvolkorenprodukten. Daar moet je als molenaar alleen maar dankbaar en verstandig gebruik van maken. En dankjewel zeggen.

En niet doen zoals mij onlangs is overkomen.....

Door verhuizing ben ik naar een andere deelnemer van het Ambachtelijk Korenmolenaars-gilde gegaan om mijn vijftig kilo volkorenmeel. Wij bakken thuis al ons brood zelf namelijk. De nieuwe molenaar bleek zeer goedkoop. Gevraagd naar de reden van die goedgeefsheid zei hij : "Nou ja... D'r is ook eigenlijk niet van te bakken." (!) Denkend aan een goeie grap tors ik de baal naar huis. Stom, maar zo is de doorsnee consument nou eenmaal.

De molenaar had gelijk : er viel ook bijna niet van te bakken. Het meel was als zand dat op het ogenblik, bij gebrek aan pekkel, over onze wegen wordt gestrooid. Je had er bij het kneden geen vat op en elk brood opnieuw werd een zandkoekje zonder rijkskracht.

Breng het terug, zei de een. Geef het aan de varkens, zei de ander. Maar wij bakten wat pannekoeken meer dan gewoonlijk en aten onze kuch in lijdzaamheid.

Maar hoeveel consumenten denkt U zullen dat laatste óók doen?

Ligt het niet voor de hand dat de doorsnee-klant deze ervaring voldoende aanleiding zou hebben gevonden om nimmer meer tot een molen te gaan?

Knijs, zou ik zeggen, als molenaar de beide handjes toe wanneer klanten zich aandienen. En lever kwaliteit ook aan mensen van wie je denkt dat ze het verschil tussen grind en meel niet zullen kennen. Ze kennen misschien alle termen niet, maar belazeren laten ze zich mooi niet zo gemakkelijk als ik heb gedaan.

A propos, waar blijven die kwaliteitskeuringen van het Ambachtelijk Korenmolenaars-gilde eigenlijk?

Jan. Houdijk.

t.H.& t.Gr. (2). Tijdelijk derde man op "De Vrijheid"

Omdat op de molen "De Vrijheid" in Schiedam een aantal voorzieningen moeten worden getroffen die molenaar R.Batenburg in eigen beheer zelf wil gaan uitvoeren, heeft het bestuur van de Stichting die de molen exploiteert besloten om ter assistentie bij het molenaarswerk, voor een periode van ca. $\frac{1}{2}$ jaar een 3e man in dienst te nemen.

Het is de bij ons korenmolenaarsgilde als leerling ingeschreven John van Ham, die tot nu toe in zijn vrije tijd op de molen actief was. Wederom een teken van de opgaande lijn!

Laten we hopen, dat van Ham voor de ervaring die hij in dat half jaar opdoet dan op een andere molen emplooi vindt!

VAN ROE EN RAD, TOT LOPER EN LIGGER.
(technische wind- en waterkorenmolenaars wetenswaardigheden)

Voor we op enkele kortere onderwerpen ingaan komen we eerst nog even terug op ons uitgebreide artikel over het afstellen van het vast-werk in ons vorige nummer.

Ons bereikte hierover een brief van een Zeeuwse molenaar die we hieronder in zijn geheel weergeven :

Waarde, december 1978

Aan de Red. (en lezers) van H. tot G.

Met veel genoegen lees ik steeds de artikels welke handelen over de afstelling en de werking van maalstenen in van Haver tot Gort door Victor Mulder, temeer omdat ik ook zelf nog tot de steen gebruikers behoer.

De duidelijke tekeningen en beschrijvingen getuigen volgens mij wel van veel kennis en ervaring van de behandeling en werking met stenen van Victor Mulder. Ik wil wel geloven dat het niet meevalt om alles precies voor 100% op papier te zetten zonder eens iets te vergeten of misschien over het hoofd te zien, wat volgens mij in het laatste artikel wel is gebeurd en vandaar mijn schrijven.

Allereerst het z.g.n. wijzeren dat wordt door Victor Mulder volgens mij wat te simpel en hoe ik het ook bekijk, fout voorgesteld.

Wat is namelijk het geval, het z.g.n. "kussen" zit met vier wiggen op de pasbalk gewigd dat is juist, maar van die vier wiggen zijn er twee de trekwiggen welke in het verlengde van de pasbalk schuiven de andere twee wiggen zijn de duwwiggen, die liggen dwars over de pasbalk. Zoals de namen duw- en trekwiggen aangeven, hebben ze twee verschillende functies. De ene duwen en de andere trekken.

Het gevolg hiervan is als we een duwig aanslaan het kussen wegduwen en bij het aanslaan van een trekwig het kussen in die richting trekken. Bekijken we nu fig. 2a dan geeft Victor Mulder aan om de wig bij 2a aan te slaan de trekwig en de wijzer komt dan goed, dat klopt. Maar dan klopt niet wat hij schrijft met "altijd de spie aanslaan aan de kant waar de looper de ligger raakt. Bij I en Ia is dat net zo. Want als we nu de wig Ia de duwig aanslaan dan duwen we het kussen van onderen weg met als het gevolg, dat de wijzer nog meer overkomt en de kwaal nog erger wordt. Dus kan men niet altijd de spie of wig aanslaan, aan de kant waar de looper de ligger raakt volgens mij, of het artikel moet bij mij fout overkomen wat ook kan. Verder nog dit : Altijd zorgen dat de ligger goed waterpas ligt en denk ook aan het kussentje in de rij van belang voor de druk van het staalijzer!

Ik hoop verder nog eens iets te schrijven over een (andere) methode om een steen uit te balanceren.

Met vele groeten

J.M. Wagenaar
Plasseweg 9
Waarde (Z.L.D.)

Dat we zeer ingenomen zijn met deze reactie laat zich raden. We zijn blij dat ons geschrijf zo positief wordt gewaardeerd en dat het van haver tot gort wordt uitgeplozen.

Wat de heer Wagenaar schrijft over de duw- en trekwiggen is volkomen juist. Het is in ons eerdere artikel dan ook niet goed beschreven, waarvoor onze excuses! Uiteraard zien we vol belangstelling uit naar het nadere bericht van de heer Wagenaar over, zoals hij zegt, een (andere) methode om een steen uit te balanceren.

Het verhaal over de duw- en trekwiggen zullen we zeker overnemen in de "praktische samenvatting" die we in ons volgend nummer zullen geven. In ieder geval hebben we de termen alvast opgenomen in de op de laatste pagina's van dit nummer afgedrukte lijst van gebruikte molenaars-termen.

In ons volgende nummer, zullen wij in deze rubriek o.m. aandacht besteden aan : een bus zonder neuten, een centrifugaal snelzeefmachine als buil, ronde houten zeefjes voor het controleren van de uitmaling.

Victor Mulder.

t.H.& t.Gr.(3) Entreegeld voor de onderhouds- en restauratie pot.

Tijdens een pauze in één van de bestuursvergaderingen waren we in de wandelgangen aanwezig bij een gesprek dat twee molenaars-bestuursleden hadden over de voors en tegens van het heffen van entreegeld.

Tegen, zo beredeneerde men, was wel de indruk die zou kunnen ontstaan bij bezoekers, dat die molenaar toch ook overal geld uit menen te moeten slaan. Bezoekers kunnen hun waardering dan beter - als ze dat willen - geheel vrijblijvend tot uitdrukking brengen door wat geld te deponeren in een pot "restauratie- en onderhoud".

Edoch, bij een molen die sterk in de toeristische belangstelling staat, bij een molen die gelegen is in een stadswijk met lastige nieuwsgierige jochies, daar is toch enige beperking en selectie in de bezoekersstroom noodzakelijk, wil men voorkomen dat men als molenaar onder de voet gelopen wordt door een ongecontroleerde vloedgolf van welkome, minder welkome bezoekers!

En dat kan alleen door het heffen van een entreegeld. Degene die een kaartje koopt geeft door het bescheiden financiële offer dat wordt gevraagd blijk daadwerkelijk geïntereiseerd te zijn in de molen, hij moet voor het kopen van het kaartje naar de molenaar toe, die dan kan zien wat voor vlees hij in de kuip heeft. Dat werkt selectief en dat is beslist een voordeel.

En... om van het beeld van de uiterst commerciële, overal geld uitslaande molenaar te voorkomen, kan men, zo werd geredeneerd, ook de opbrengst van de entreegelden wel bestemmen voor "onderhoud- en restauratie", en dit op de kaartjes laten drukken en ook verder in de molen dit zo aankondigen.

Verder is het nog een heel punt op welk bedrag de toegangsprijs wordt vastgesteld. Wij kennen situaties waarin één kwartje wordt gevraagd, maar ook waar de entreprijs op f.1.50 is vastgesteld.

Ook in dit opzicht kan het bewandelen van de gulden middenweg van wijsheid getuigen!

D E E L N E M E M E R S B I J D R A G E N 1979.

Binnenkort zullen alle deelnemers een briefje van de penningmeester ontvangen met het verzoek om via een bijgesloten acceptgirokaart hun deelnemersbijdrage voor 1979 te betalen. Voorlopig zal deze bijdrage nog gebaseerd zijn op de in 1978 vastgestelde bedragen. Omdat de bijdrage voor de verschillende categoriën deelnemers anders wordt berekend zal in het briefje per deelnemer worden aangegeven in welke categorie men valt en hoe dan de bijdrage moet worden berekend.

Hieronder laten wij nog even de toelichting op de deelnemersbijdrage-regeling volgen welke wij vorig jaar in ons nummer van febr./maart (no.10) op pagina 6 gaven. Daar gaan we dan :

Herziening deelnemersbijdrageregeling.

Het algemeen bestuur heeft de deelnemersbijdrageregeling gewijzigd en, hoewel de tekst van de regeling nogal ingewikkeld lijkt komt het allemaal op het volgende neer.

ten eerste : de drempel om als deelnemer toe te treden is zo laag mogelijk gehouden, nl. f.50,- per jaar, per deelnemer (leerling-gezel-meester-exploitant) of, wanneer men als meester molenaar 60-plusser is, maar f.25,- per jaar.

ten tweede : door een extra variabele bijdrage van bepaalde deelnemers zal het aandeel van de deelnemersbijdragen in de totale inkomsten van de Stichting wat hoger worden hoewel toch nog maar een gedeelte van de totale uitgaven van de begroting 1978 uit de te verwachten deelnemersbijdragen betaald zal worden.

De deelnemers die werkelijk met een molenaarsbedrijf commercieel actief zijn - zij dragen hun deelnemerschap naar buiten uit door het voeren van het Stichtingsembleem - gaan namelijk een extra bijdrage betalen. Die is dan afhankelijk van hun omzet consumptiemeel over het voorgaande jaar, t.w. f.1,- per ton, met een minimum van f.50,- per jaar.

Die extra bijdrage is op deze manier in feite voor elke "embleem-voerende deelnemer" relatief even zwaar. Dat kan voor sommigen een aardig bedrag worden maar deze "heffing" is toch ruim 20x zo laag als die van het productschap GraZaPeu, maar het nuttig effect voor de molenaar is omgekeerd evenredig daaraan zouden wij durven stellen.

We wijzen maar op de activiteiten die elders in dit nummer van ons blad worden beschreven. Ook molenaars die op hun wind- of watermolen uitsluitend (of nage- noeg uitsluitend) veevoeder malen kunnen voor het voeren van het stichtingseembleem in aanmerking komen.

Terecht betalen zij boven het minimum van f.50,- geen extra omzetafhankelijke bij- drage. Want het is duidelijk dat de Stichting al haar promotion activiteiten richt op de consumptiemeel sector en daar behoeft dan die collega die bigge- en zeugemeel produceert en er zo'n honderd gulden per jaar voor over heeft om toch bij onze club te horen verder niet aan mee te betalen.

t.H.& t.Gr. (4) Rectificatie.

Niet helemaal een nieuwtje, wel kort en toch zeker als een mededeling te beschouwen is de volgende rectificatie.

In ons vorige nummer, stond op pag.16, 7e regel :

"Bij de vroegere ambachtsgilden mocht iemand zich MEESTER noemen wanneer hij na een lange periode als meester en gezel....."

Dat er hier iets niet klopte ligt voor de hand. En dat voor het tweede woord meester eigenlijk "leerling" had moeten staan spreekt vanzelf!

IN MEMORIAM.

Reeds eerder hebben wij even stilgestaan bij vakgenoten die ons in een bepaalde periode ontvielen.

Thans willen we aandacht schenken aan een viertal oude meesters die in de afge- lopen maanden overleden. Het zijn :

Z. Brasser, te Biggekerke (Z) die op 1 januari j.l. overleed. Zijn zoon A. Brasser heeft, al jaren geleden het werk op de molen overgenomen.

J. Kessels, molenaar van de molen "Jan van Cuyk" te Cuyk a.d.Maas, die op 26 december overleed.

G.J. v.Eeden, molenaar te Veenendaal, die op 29 december overleed

Th. Merckx, molenaar van de molen "De Roosdonck" te Nuenen (N.Br.) die op 8 december overleed.

Mogen zij rusten in vrede.

VERKLARING MOLENAARSTERMEN, GEBRUIKT IN HET ARTIKEL OVER HET AFSTELLEN VAN HET VAST-WERK (van Haver tot Gort nr.14)

De tussen haakjes geplaatste termen zijn varianten die voor het zelfde begrip, in andere delen van het land worden gebruikt.

Bij het verzamelen van deze streek-gebonden termen is dankbaar gebruik gemaakt van de resultaten van het onderzoek dat dr.J.P.Stroop een tiental jaren geleden naar de molenaarsterminologie heeft ingesteld en waaraan toen door een groot aantal molenaars in het gehele Nederlandse taalgebied is meegedaan.

Bij sommige termen is een nadere verklaring overbodig, doch voor de volledigheid hebben we die toch maar gegeven. We hebben daarbij ook wel niet-molenaarstermen in de verklaringen gebruikt, anders zouden bij het gebruik van de echte molenaars-termen de streekafwijkingen ons weer nopen tot verdere uitbreiding van de termenlijst.

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

<u>billen</u> (scherpen)	het dieper hakken van de "groeven" in het maalvlak van de molensteen
<u>bolspil</u> (borstspil, onderspil, peer-ijzer, perestaf, spil, steenspil)	de kleine ijzeren spil waar de rijs op rust en die gelagerd is in de pasbalk en met zijn dikkere hals in de steenbus in de ligger.
<u>bijhouden</u> (biersteken)	het vermeerderen van de maaldruk door met de licht de looper iets dichters op de ligger te laten zakken.
<u>duwiggen</u> (steekwiggen)	de wiggen die zich langs de zijkant van het kussenblok bevinden, om dit in de lengterichting van de pasbalk te kunnen verschuiven.
<u>kraantje</u> (klein steenkraantje ^x)	de op een steenkraantje gelijkende wijzer die, op zijn kop gebruikt, dient om gehangen op de in de rijs geplaatste spil de juiste ligging van de rijs uit te wijzen.
<u>kropgat</u> (steenog, steengat)	het gat in de looper waarin zich de rijs bevindt en waardoor het graan valt om zo tussen de maalvlakken van beide stenen te komen. Het gat in de ligger, waar de bus in zit, wordt minder vaak als "kropgat" aangeduid.
<u>kussenblok</u> (pasblok, kussen)	het naar vier zijden omwigbare houten blok dat in sommige streken op de pasbalk ligt en waar het potje is ingelaten
<u>licht</u>	het touw (reep) of de riem met gewicht waarmee de maaldruk geregeld wordt; soms wordt ook het gehele bedieningsmechanisme als "licht" aangeduid.
<u>lichtstok</u> (lichtboom, lichter, templing, lichtevlegel, waag)	de hefboom waaraan enerzijds de lichtreep (touw/riem) zit en anderzijds het trek-ijzer dat aan de pasbalk is bevestigd.
<u>ligger</u>	de draaiende-bovengelegen-steen van een koppel molenstenen.
<u>loper</u>	de stilliggende - ondergelegen - steen van een koppel molenstenen.
<u>neut(en)</u>	hardhouten of bronzen lagerkussentjes die o.a. in de ijzerbalk en in de steenbus voorkomen.
<u>pasbalk</u> (vonderbalk, vonder, vondel, lichtbalk, brugbalk, potbalk, spoorbalk)	de middels de lichtstok op en neer beweegbare balk waarin zich - al dan niet in het kussenblok opgesloten - het potje van de bolspil bevindt

potje (spoorpot, sporpot, pan, panne)

het ijzeren bakje met daarin een met lood vastgegoten gehard ijzeren binnenstukje met daarin een cilindrisch gat met bolvormige bodem, dat dient als lager voor een taats (in dit geval het taatsvormige eind van de bolspil)

rei

zuiver recht houten balkje (soms om trekken te voorkomen) opgebouwd uit drie op elkaar gelijkde lagen dat ingesmeerd met dodekop over het maalvlak van de steen wordt geschoven om de vlakheid daarvan te controleren. het vier-drie of tweetaks-ijzer dat in het kroggat van de looper in sparingen is vastgezet en dat dient om de aandrijfkracht van het staakijzer op de looper over te brengen en tevens als ophanging van de looper op de bolspil.

rijn (rien, desser, steenkruis, kruis)

smeedijzeren van haken voorzien gereedschap, om bij het openleggen van de steen de rijn tegen eventueel van zijn plaats gaan te behoeden.

rijnklem (rijnhouder, rienholder)

de uiteinden van de rijn

rijntakken
scherpsel (bilsel)

het op de maalvlakken van de molenstenen aangebrachte patroon van "groeven" (uitslagen en kerven of maalbalken)

staakijzer (steenspil, bovenspil, spil, klauwspil, klauwijzer)

de van een klauw voorziene ijzeren spil die op de rijn staat en waarop - middels een 2-delig vulhout - het rondsel of steenschijf is vastgespied. Soms ook in houten uitvoering met los boven- en onder-ijzer; dan vaak steenspil genoemd

steenkuip (kuip, steenkist, kist, kisting, maalkuip, meelkuip)

de houten ommanteling van het koppel stenen met de deksels daarop.

trekwiggen

de wiggen die zich langs de zijkant van de pasbalk bevinden, in de sleufsparingen van de uitstekende oren van het kussenblok, en waarmee dit haaks op de lengte van de pasbalk verschoven kan worden.

wijzer

de houten arm die op de nok van de bolspil geklemd wordt om zo de juiste stand hiervan te kunnen uitwijzen.

ijzerbalk (spilbalk)

de balk waar het bovineind van het staakijzer in is gelagerd.

Victor Mulder.